Selvitys Etelä-Pohjanmaan aktivointityön resursseista 2014

kehittämissuunnittelija Anne Saarijärvi 2.3.2015
SONet BOTNIA

Koosteraportti pohjautuu SeAMK Sosiaali- ja terveysalan Sosiaalialan koulutusohjelman opiskelija Mika Kontiaisen harjoitustyönä toteuttaman webropol -kyselyn tuloksiin syksyltä 2014

SeAMK
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SISÄLTÖ:

1. SELVITYKSEN TAUSTA JA TOTEUTUSTAPA……3

2. SOSIAALI-JA TE-TOIMEN JOHTAVIEN VIRANHALTIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ AKTIVOINTITYÖSKENTELYSTÄ……..4

3. KUNTIEN SOSIAALITOIMEN- JA TE- TOIMEN AKTIVOINTITYÖTÄ TEKEVIEN VIRANHALTIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ AKTIVOINTITYÖSKENTELYSTÄ ……6

4. YHTEENVETO JA POHDINTA ……13

5. LIITTEET……..19

6.LÄHTEET……..21

1. SELVITYKSEN TAUSTA JA TOTEUTUSTAPA

Aktivointityö fokuksessa aikuissosiaalityötä kehitettäessä - taustaa EP:n selvitykselle

Selvitys Etelä-Pohjanmaan aktivointityön resursseista 2014 koosteraportti perustuu syksyllä 2014 maakunnan alueelta kerätyn aktivointiresurssikyselyn vastauksiin. Kuntien sosiaalijohdon aloitteesta käynnistetty selvitys toteutettiin SeAMK:n TKI -harjoittelua suorittavan aikuisopiskelijan harjoitustyönä ja työn tilaajana oli SONet BOTNIA. Selvitys on jatkoa vuonna 2012 maakunnassa tehtyyn Aktivointityön resurssit -kyselyyn, jonka SONet BOTNIA toteutti yhdessä aikuissosiaalityön SOS -hankkeen kanssa. Tällöin toteutustapana oli suppeampi sähköpostikysely, jolla kerättiin tietoa Etelä-Pohjanmaan kuntien aktivointityöskentelystä ko. prosesseissa työskenteleviltä sosiaalihuollon ammattilaisilta. Kyseisen selvityksen tuloksia ei tuolloin koottu raporttimuotoon, vaan tuloksia esiteltiin maakunnallisissa aikuissosiaalityön tilaisuuksissa. Tuona ajankohtana elettiin murrosvaihetta, jolloin selvityshenkilö Tarja Filatovin toimesta vasta esitettiin työministeri Ihalaiselle pitkäaikaistyöttömien palveluvastuun siirtämistä kunnille. Tätä raporttia kirjoitettaessa puolestaan on jo eduskunnan käsittelyssä hyväksytty ja 1.1.2015 voimaan tullut laki Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta, jonka on oltava toiminnassa 1.1.2016 alkaen. Uuden lain mukaan:

> *”Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin tässä laissa säädetään. Monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja.”* (ks. tarkemmin voimaantullut laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141369)

Aktivointisuunnitelmatyöskentelyn toteuttamiseen liittyvät huolet ovat syksyllä 2014 olleet ajankohtaisia Etelä-Pohjanmaalla: Toimijoita ovat askarruttaneet jo aiemmin erityisesti TE-toimen organisaatiossa toteutetut työskentelyresursseihin vaikuttaneet muutokset, jotka näyttävät ohentaneen sosiaali- ja TE-toimen yhteisenä työnä laadittavien aktivointisuunnitelmien toteuttamista.

Mistä aktivointityöskentelyssä sitten onkaan kyse? Aktivointisuunnitelma on pitkään työttömänä olleelle henkilölle laadittava suunnitelma, jonka tavoitteena on parantaa henkilön työllistymisedellytyksiä ja elämänhallintaa. Kuntouttavasta työtoiminnasta laaditun lain mukaan aktivointisuunnitelma tehdään työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja asiakkaan välisenä yhteistyönä. Aktivointisuunnitelma on tämän yhteisen suunnittelun tulos ja järjestettävien palveluiden lähtökohta. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/aktivointisuunnitelma/. Selvityksen kirjoitusprosessin aikana kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen lainsäädännön edellyttämällä tavalla sekä 1.1.2015 lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta on tullut muutoksia. Lakimuutokset liittyvät 1.1.2015 voimaan tulevaan lakiin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta sekä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetun lain (497/2003) kumoamiseen 1.1.2015. http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1900001 Lisäksi 1.4.2015 astuu voimaan uusi sosiaalihuoltolaki, joka myös määrittelee kuntouttavan työtoiminnan sosiaalipalveluksi http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp1558960.

Aktivointi ja aktivointityö termeinä tarkoittavat tämän selvityksen yhteydessä kuitenkin koko sitä prosessia, joka asiakkaan kanssa toteutetaan TE -toimiston ja kunnan sosiaalitoimen yhteistyönä.

Nyt toteutettu uusi kysely laajennettiin koskemaan paitsi sosiaalitoimessa aktivointiprosessiin osallistuvia työntekijöitä myös Etelä-Pohjanmaan TE -toimiston aktivointiprosessissa vastinparina työskenteleviä asiantuntijoita sekä tuetun työllistymisen palvelulinjan johtajaa. Samalla tutkimuksen sisältöä hieman muokattiin edellistä laajemmaksi. (ks. kysymykset liite 2.). Selvityksen perusteella toivottiin saatavan ajankohtaista tietoa siitä, millaisia sosiaali- ja TE -toimen aktivointisuunnitelmayhteistyön rajapintaan liittyviä kysymyksiä kunnista sekä yhteistoiminta-alueilta nousee esiin. Ajatuksena on ollut, että tuloksia voitaisiin jatkossa käsitellä yhteisesti TE - toimen korkeimman johdon ja kuntien sote -johdon kesken yhteisten toimivien käytäntöjen kehittämisen tukena.

Selvityksellä saatiinkin kartoitettua ja todennettua monipuolisesti kentältä tulleita havaintoja niin kuntien sosiaalitoimen kuin TE-toimiston aktivointiin osallistuvilta työntekijöiltä. Tämä tuloksia yhteen kokoava raportti pohjautuu SeAMKin sosionomiopiskelija Mika Kontiaisen julkaisemattomaan sähköisen kyselyn tulosten pohjalta kirjattuun harjoitustyöhön ja rakentuu niin, että alussa tarkastellaan erikseen aktivointityöstä vastaavien johtavien kunta- ja TE-toimiston viranhaltijoiden vastauksia ja sen jälkeen aktivointiprosessissa varsinaista asiakastyötä tekevien sosiaali- ja TE-toimistojen työntekijöiden näkemyksiä aktivointityöskentelystä. Lopussa näkemyksiä kootaan yhteen hieman vertaillen ja pohtien. Tarkastelussa pääpaino on paitsi tulosten, myös ennen kaikkea pohtivien jatkokysymysten esittelyssä sekä kehittämisehdotusten esilletuomisessa, jotta yhteistyö parhaalla mahdollisella tavalla palvelisi aktivointiehdon piiriin kuuluvia aikuissosiaalityön asiakkaita.

Selvityksen sisällöstä ja toteutuksesta

Selvityksen sisältöä ja kysymyksiä hahmoteltiin alkuvaiheessa SONet BOTNIAn ja SeAMKin toimesta, mutta myös yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan TE -toimiston kanssa. Edellisessä kyselyssä pitäydyttiin pääasiassa numeerisesti mitattavissa tiedoissa, kuten aktivointiehdon täyttäneiden-, laadittujen aktivointisuunnitelmien- sekä prosessiin sitoutetun työajan määrä. Nyt tehdyssä selvityksessä pääpaino oli avoimilla kysymyksillä, jotka muotoiltiin samansisältöisinä eri organisaatioiden edustajien vastattaviksi niin, että myös johtavassa asemassa oleville henkilöille suunnattiin omansa. Pyrkimyksenä oli näin saada mahdollisimman tarkasti tietoon organisaatioista vielä laajemmin toimijoiden näkemyksiä aktivointityöstä. Selvityksen toteutustavaksi valikoitunut sähköinen Webropol -kysely mahdollisti teknisesti esimerkiksi ns. hyppäystoimintojen avulla kysymysten kohdentumisen eri toimijoille sen mukaan, toimiko vastaaja itse aktivointityössä vai edustiko esimiestasoa. Varsinainen kysely ja sen saatekirje toimitettiin SONet BOTNIAsta saatujen yhteystietojen perusteella sähköpostitse Etelä-Pohjanmaan sosiaali- ja perusturvajohtajille, joita ohjeistettiin välittämään se omassa organisaatiossaan aktivointiprosessiin osallistuville työntekijöille. Samaa menettelytapaa noudatettiin myös TE -toimistojen osalta, joissa Tuetun työllistymisen palvelulinjan johtaja toimitti kyselyn saatekirjeen sekä vastauslinkin aktivointiprosessiin osallistuville asiantuntijoille palvelulinjasta riippumatta. Selvityksen toteuttanut opiskelija osallistui muutamiin alueellisiin TE -toimiston tilaisuuksiin tiedottaen tulevasta kartoituksesta. Myös SONet BOTNIA tiedotti omissa tilaisuuksissaan tulevasta selvityksestä sosiaali- ja perusturvajohtajia sekä lähijohdon edustajia.

Heti kartoituksen alkuvaiheessa ilmeni, että kuntien ja TE -toimiston aktivointiprosessiin osallistuvien työntekijöiden kokonaismäärää Etelä-Pohjanmaan alueella on vaikea hahmottaa. Kaikista kunnista ei myöskään valitettavasti saatu vastauksia. Kaiken kaikkiaan kunnista tuli kuitenkin yhteensä 19 vastausta (johtavat viranhaltijat n=4 sekä aktivointityöskentelyyn osallistuvat viranhaltijat n=15) ja TE-toimistosta yhteensä 11 vastausta (johto n=1 ja työntekijät=10).

Seuraavassa esitellään Mika Kontiaisen harjoitustyön pohjalta nousseita tuloksia siten, että johtajille suunnattujen kysymysten -ja varsinaiseen aktivointityöskentelyyn osallistuvien viranhaltijoiden vastauksia käsitellään alussa erillisesti, mutta loppupohdinnassa enemmän yhteen vetäen. Mainittakoon, että selvityksen tuloksia ja toteutustapaa on pohdittu ja käsitelty yhdessä selvityksen tilaajatahon SONet BOTNIAn Anne Saarijärven sekä sen laatijan opiskelija Mika Kontiaisen toimesta, mutta myös yhteistyössä aikuissosiaalityön kehittämishanke SOS II – hankekoordinaation edustajan Maarit Paston kanssa. Kontiaisen omakohtainen työkokemus TE- toimesta on antanut kaikupohjaa aktivointityöskentelyn pohdintaan ja tässä raportissa myös tälle kokemusäänelle on annettu tilansa.

2. SOSIAALI- JA TE-TOIMEN JOHTAVIEN VIRANHALTIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ AKTIVOINTITYÖSKENTELYSTÄ

Sosiaalihuollossa ja TE- toimessa johtavassa asemassa toimivien viranhaltijoiden näkemyksiä aktivointityöskentelystä kartoitettiin mm. vastaajan tehtävänkuvaan, aktivointityöskentelyyn, sekä arvioihin tämänhetkisistä/tulevista resursseista sekä arviointiyhteistyöstä keskittyvillä kysymyksillä (ks. liite 2):

Johtaville viranhaltijoille suunnattuihin kysymyksiin saatiin informaatiota kaikkiaan viideltä vastaajalta, joista neljä toimi sosiaalihuollon johtavissa tehtävissä kunnissa ja yksi johtavassa asemassa TE-toimistossa. Vaikka vastaajien määrä jäi johtavien viranhaltijoiden osalta melko pieneksi, vastaukset todennäköisesti antavat kuitenkin jonkinlaista yleisempääkin suuntaa kuntien näkemyksistä maakunnassa. Koska TE -toimistoa edusti vastaajista vain yksi johtotason edustaja, kokonaisvastauksissa korostuu johdon näkemyksiä painokkaammin TE-toimiston aktivointityötä tekevien vastaajien ääni, mikä on hyvä huomioida myös kokonaisuutta tulkittaessa. Seuraavassa tarkemmin kysymyskohtaista koontia johtavien toimijoiden näkemyksistä aktivointityöskentelyyn:

Tiedustelemalla ***aktivointiehdot täyttävien asiakkaiden lukumäärää*** haluttiin kartoittaa, kuinka hyvin kunnissa /TE- toimiston alueella ollaan tietoisia aktivointiehdon täyttäneiden asiakkaiden lukumääristä. Kysymykseen vastasi yhteensä kolme johtotason viranhaltijaa (sosiaalitoimen johtajat n=2, TE -toimiston johtaja n=1). Vastauksista heijastui se, että yhtenäistä tietoa lukumääristä ei välttämättä ole helposti saatavilla. Selvityksen laatijan taustatyön perusteella aktivointiehdon täyttäneiden asiakkaiden lukumäärästä Etelä-Pohjanmaan osalta ilmenikin, että tietoa ei ole kootusti tilastoituna. Tämä johtuu laissa kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/189) määritellystä ns. aktivointiehdon täyttymisestä. Ehdot ovat kokonaisuudessaan sellaiset, ettei niitä ole selvitettävissä yhden viranomaisen asiakasrekistereistä, vaan ne on käytännössä koottava kunnan sosiaalitoimen, työ- ja elinkeinotoimiston sekä kansaneläkelaitoksen rekistereistä. Nämä saadut tiedot tulee sitten puolestaan liittää toisiinsa henkilötunnuksen perusteella ja poistaa mahdolliset kahdenkertaiset tiedot (Kontiainen 2014, julkaisematon perusraportti s. 6).

Tiedustelemalla johtajilta kuluvana vuonna asiakkaille tehtyjen ***aktivointisuunnitelmien lukumäärää*** haluttiin kartoittaa sitä, kuinka tietoisia vastaajia ovat tehdystä aktivointityöstä. Vastausten perusteella johtajat tunsivat joko vain osittain tai melko tarkasti kuluvan vuoden tai menneen vuoden tietoja, joka saattaa johtua edellä kuvatusta koottujen tietojen puutteesta. Selvityksen toteuttanut Mika Kontiainen toteaakin, että ”*koottu tieto olisi kuitenkin niin sosiaalitoimelle, kuin työ- ja elinkeinotoimistolle tärkeää, jotta edellä mainitut tahot voisivat suunnitella aktivointityötä ja määri-*

tellä siihen tarvittavia henkilöresursseja. Koska tätä tietoa ei ole yhtenäisesti tarjolla, on melko mahdotonta toteuttaa laissa määriteltyjä viranomaisten velvollisuuksia täysimääräisesti." (Kontiainen 2014, s.7)

Johtavien viranhaltijoiden näkemyksiä aktivointiprosessien läpiviemisestä ja aktivointiyhteistyöstä

Tiedusteluun tämänhetkisistä ***resursseista*** vastasivat kaikki viisi vastaajaa. Mielipiteiden perusteella noin puolet vastanneista kokee nykyiset resurssit riittämättömiksi tai rajallisiksi. Vastauksissa pohditaan mm. henkilöresurssien määrää tai aktivointiprosessiin sidotun työajan suhteellista osuutta työajasta, mikä jää vastaajien mukaan auttamatta pieneksi. Kyselytietojen perusteella alueella on kuitenkin jo kokeiltu sisäisiä työjärjestelyjä, joilla on esimerkiksi saatu irrotettua toimeentulotukihakemusten käsittely joidenkin sosiaalihuollon työntekijöiden työstä. Tällöin työntekijät voivat keskittyä työskentelyssään muun muassa aktivointisuunnitelmien tekemiseen. Vastausten perusteella on nähtävissä se, että kuntien resursseja työskennellä asiakkaiden aktivointiprosesseissa pidetään parempina kuin TE-toimiston: *"Mahdollisuudet ovat hyvät kunnan puolelta, mutta TE-toimistosta ei löydy aikaa".*

Kysymykseen kuntien ja TE- toimiston ***aktivointiyhteistyö***stä lähes kaikkien johtotehtävissä toimivien vastausten perusteella molemminpuolinen yhteistyö on hyvää ja henkilötasolla myös hyvin toimivaa. Joissakin kuntavastauksissa pohditaan kuitenkin esimerkiksi sitä, ymmärretäänkö TE -toimessa täysin sosiaalityön etiikkaa ja työtehtäviä ja sitä, millä eettisillä arvoilla (yhteis)työtä tehdään?

Jossain määrin ongelmalliseksi yhteistyön kannalta koetaan aineiston perusteella paitsi TE-toimiston resurssien puute, myös verkkotyöskentelyyn siirtyminen. *"Verkkopalvelu on kasvoton ja asiakkaan kokonaistilanne jää helposti kuulematta. Lisäksi mahdolliset terveydelliset sekä sosiaaliset rajoitteet jäävät myös helposti huomaamatta tai ne huomataan liian myöhäisessä vaiheessa."* Videoyhteydet aiheuttavat pahimmillaan vuorovaikutuksellisia ongelmia, sillä *"verkkoyhteydet eivät mahdollista samanlaista vuorovaikutusta kuin kasvokkaistapaamissa ".* Jotkut vastaajista mainitsivat myös verkkopalveluihin toisinaan liittyvät tekniset ongelmat. Lisäksi joidenkin yksittäisten vastausten perusteella myös erilaiset fyysisiin työskentelytiloihin liittyvät haasteet (mm. huonot työtilat, sisäilmaongelmat) sekä vaikeat sijaisjärjestelyt olivat taustalla vaikuttamassa yhteistyöhön ja pahimmassa tapauksessa jopa viivästyttämässä aktivointisuunnitelmien laadintaa.

Selvityksen perusteella haluttiin kartoittaa myös lausuntokierroksella olevaan lakiehdotukseen liittyviä sisältöjä monialaisesta palveluyhteistyöstä kuntien ja valtion välillä, joka tulee uudistamaan ja lakisääteistämään nykyiset, vapaaehtoisuuteen perustuvat työvoiman palvelukeskukset (TYP) sekä uudet tulevat palvelukeskukset. Vastausten perusteella johtavassa asemassa olevilla vastaajilla ei ollut selvitystä syksyllä laadittaessa ymmärrettävästi vielä kovin selkeää näkemystä siitä, kuinka **aktivointiyhteistyö tulee muuttumaan lakimuutoksen astuttua voimaan** ja kuinka muutokset näkyvät arjessa. Aineiston perusteella kuitenkin ilmeni, että esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan paikkojen vähyys selkeästi huolestutti osaa kuntavastaajista**.** Kunnissa toimivien vastauksissa pohditaan ja ennakoidaan muutostilannetta sekä sen vaatimia toimia kuitenkin mm. seuraavilla tavoilla:

"*tehostetaan kuntien omana toimintana muutoksia ennakoiden kuntouttavan työtoiminnan paikkojen hakemista kunnasta panoksia tähän lisäämällä"*

”*vuoden 2017 jälkeen yhteistyön edellytykset paranevat, kun perustoimeentulotuen myöntäminen siirtyy Kansaneläkelaitoksen vastuulle”.*

”*työn määrä tulee lisääntymään ja suunnitelman jälkeiseen työhön varattu aika vastaavasti vähenee, koska resurssien määrä pysyy samana”.*

TE-toimiston näkemyksen mukaan puolestaan: ”aktivointiyhteistyössä *2015 alusta on mahdollista jakaa asiakasvastuita joustavammin kuntien kanssa niin, etteivät molemmat osapuolet sido resursseja vastaaviin toimiin saman asiakkaan kohdalla”.* Toiveikkuutta on luettavissa myös kuntapuolen vastauksessa, jonka mukaan ”*nyt auki olevat asiat selkiytyvät vuoden vaihteen jälkeen, kun kaikki osapuolet ovat kartoittaneet asiakkaidensa tarpeet moniammatilliselle palvelulle”.*

Haasteita aktivointityölle

Tiedusteltaessa johtavilta viranhaltijoilta seikkoja, jotka huolestuttavat tai luovat haasteita aktivointityölle noin puolella vastaajista huolet liittyvät enemmänkin yhteiskunnan rakenteisiin. Muutamilla puolestaan haasteet kohdentuivat enemmän käytännön aktivointityön toteuttamiseen sekä resursseihin, joilla työtä tehdään. Seuraavassa poimintoja vastauksista:

”yhteiskunnan talouden tila on saatava kasvuun, jotta tulisi uusia työpaikkoja sekä toimeentuloa”

”TE- toimiston rakenteet eivät aina tue asiakkaan tilannetta. Verkkoasioinnin lisääminen aiheuttaa sen, että osa asiakkaista luopuu koko työnhausta”

Edellä mainittiin ajalle tyypillisenä ilmiönä rakenteiden puutteellisuus ohjauksellisena ja lainsäädännöllisenä - eikä niinkään virastotason ongelmana. Joissakin vastauksessa aktivointityöskentelyyn valikoituva asiakasaines herätti pohdintaa ja haastavaksi koettiin tällöin ”*henkilöt, jotka joutuvat aktivoinnin piiriin toistuvasti, eikä aktivointityöllä ole kuitenkaan saatu tuotettua polkuja työmarkkinoille”*. Vastauksesta ei kuitenkaan ilmene liittyikö havainto ja huoli enemmänkin syrjäytymässä olevien yksittäisten asiakkaiden tilanteeseen vai onko kyseessä pikemminkin yleisempi huoli, joka liittyy mahdollisuuksiin aktivointityöskentelyn keinoin ylipäätään auttaa haastavimpia asiakkaita.

Johtotehtävissä toimivat vastaajat pohtivat myös aktivointityöskentelyn ja käytännön sosiaalityön (mm. toimeentulotuki) suhdetta seuraavaan tapaan: ”*Vaikka aktivointityö on lakisääteistä, niin sen edelle menevät aina toimeentulotukihakemukset, jotka on käsiteltävä 7 vuorokauden kuluessa. Resursseja on tällöin vaikea sovittaa yhteen”*. Myös tietyt TE-toimen ohjeistukset ja odotukset työntekijöille saivat vastaajista osan pohtimaan: *” katoaako asiakasnäkökulma lukuihin ja ohjeiden muodostamiin paineisiin?”* Myös *asenneilmapiiri ja luottamuksen puute* koetaan joissakin vastauksissa aktivointityöskentelyä haittaaviksi tekijöiksi huolimatta siitä, että pääsääntöisesti yhteistyö koetaan melko hyväksi. Vastausten perusteella sosiaalityön ja erityisesti TE-toimen työntekijäresurssien vähyys huolestuttaa esimiesasemassa olevia viranhaltijoita paljonkin.

Sen lisäksi, että sosiaali- ja TE-toimen yhteistyötä pidetään tärkeänä, on aineiston perusteella nähtävissä, kuinka myös terveydenhuollon palvelut tulisi kytkeä nykyistä saumattomammin aktivointityöskentelyyn. Vastauksissa nostettiin esiin tällä hetkellä vielä terveydenhuollon melko vähäinen osallistuminen osatyökykyisten tilanteiden selvittelyssä. ”*Terveydenhuollon puutteellinen osallistuminen aktivointityöhön tai osatyökykyisten tilanteen selvittelyyn huolestuttaa vastaajia ja on asiana tärkeää nostaa esiin, sillä työnhakijoiden hoitamattomat terveydelliset ongelmat ovat tutkitusti merkittävä este työllistymiselle”*. (Kontiainen 2014, s. 21) Mitä aikaisemmin saadaan helpotusta työnhakijan terveyttä rasittaviin seikkoihin, sen todennäköisempää on nopea työllistyminen. Lyhytnäköisten säästöjen tavoittelu voi kertautua esimerkiksi erikoissairaanhoidon kustannuksissa.

Aktivointityöhön olennaisesti liittyvien kuntouttavan työtoiminnan paikkojen vähyys huolestuttaa useita kuntavastaajia. Joidenkin vastaajien kirjoituksista voi nähdä kuntien kuitenkin etsivän aktiivisesti kuntouttavan työtoiminnan toteuttamisen uusia mahdollisuuksia sisäisesti eri hallinnonaloilta. Vastauksista oli paikannettavissa läpi aineiston huolta sekä sosiaalitoimen että TE-toimiston resurssien riittävyydestä aktivointiprosessiin nyt ja tulevina vuosina. Myös organisaatioiden erilaiset asiakastyön orientaatiot nousevat paikoitellen pohdintaan. Esiin nousee myös epäilys siitä, onko TE-toimi välttämättä suunnannut palveluitaan oikein lisätessään eri syistä verkkopalveluiden osuutta aktivointityöskentelyssä. Toisaalta sähköisiin palveluihin siirtyminen lienee tulossa jatkossa laajemminkin haasteeksi eri organisaatioissa toteutettavalle asiakastyölle. Haasteeksi muodostuukin se, kyetäänkö tällöin aina huomioimaan se usein monella eri tavalla tukea tarvitseva ja varsin heterogeeninen asiakasryhmä, jonka kanssa näissä yhteyksissä työskennellään.

3. KUNTIEN SOSIAALITOIMEN- JA TE- TOIMEN AKTIVOINTITYÖTÄ TEKEVIEN VIRANHALTIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ AKTIVOINTITYÖSKENTELYSTÄ

Työntekijäasemassa olevia vastaajien lukumäärä oli yhteensä 25 (kuntasektori n=15 ja TE-toimisto n=10). TE -toimiston vastaajista kaikki olivat virkanimikkeeltään asiantuntijoita. Kuntien vastaajien tehtävänimikkeet jakautuivat seuraavasti: kyselyyn vastaajista seitsemän oli sosiaalityöntekijöitä, viisi sosiaaliohjaajia sekä muulla nimikkeellä yhteensä kolme vastaajaa. Tehtävänimikkeillä ei kuitenkaan aineiston perusteella näytä olevan sinänsä kovin merkittävää yhteyttä vastauksien sisältöön, sillä pääsääntöisesti työntekijöiden mielipiteet jakautuivat hyvin tasaisesti ja asioista oltiin paljolti yksimielisiä. Kyselyn tulosten perusteella myös TE-toimiston asiantuntijoiden näkemykset olivat hyvin samansuuntaisia paitsi keskenään niin myös suhteessa kuntien työntekijöiden näkemyksiin.

Sosiaalitoimessa aktivointityötä tekevien viranhaltijoiden ja TE- toimiston työntekijöiden käsityksiä selvitettiin kysymysten avulla, jotka liittyivät mm. vastaajan toimenkuvaan, ajankäyttöön aktivointityöskentelyssä, näkemyksiin aktivointiyhteistyöstä sekä tulevan lain myötä työhön ennakoitaviin muutoksiin (ks. tarkemmin liite 2).

Ajankäyttö asiakkaan aktivointisuunnitelmia laadittaessa

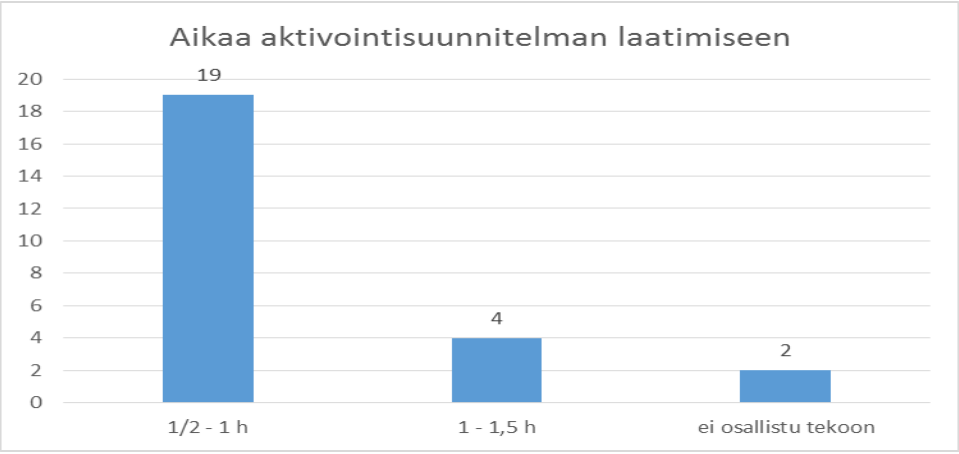

Kuvio 1. Aktivointisuunnitelman laatimiseen käytetty aika (Kontiainen 2014)

Aineiston perusteella asiakkaan tapaamiseen käytettiin aikaa keskimäärin puolesta tunnista tuntiin niissä tilanteissa, joissa asiakkaan kanssa oli tavattu jo aikaisemmin, mutta tarvittaessa lisättiin aikaa mahdollisuuksien mukaan. Vastausten perusteella kunnissa käytettiin hieman enemmän aikaa tapaamisille kuin TE-toimessa, jossa lyhyempiä puolen tunnin aikoja mainittiin käytettävän jonkin verran useammin. Kunnan sosiaalitoimessa tapaamisten keskiarvoajaksi määrittyi noin tunti, kun taas TE-toimessa jäätiin sen alle, jopa puoleen tuntiin tai hieman sen yli. Ensimmäistä kertaa asiakasta tavattaessa aikaa oli kuntien vastausten perusteella varattu kuitenkin reilummin keskimäärin tunnista puoleentoista tuntiin, mutta myös TE-toimessa tällöin pyrittiin useimmiten keskimäärin noin tunnin asiakasaikoihin. Molempien tahojen vastauksissa korostettiin sitä, että ajankäyttöön vaikuttaa se, onko kyseessä uuden suunnitelman laatiminen vai aikaisemmin laaditun suunnitelman tarkistaminen. Lisäksi vastauksissa tuotiin esille myös valmistelutehtäviin ja muihin vastaaviin käytetty aika varsinaisen tapaamisajan edellä ja jälkeen. Muutamissa sosiaalitoimen työntekijävastauksissa tulee selkeästi esille aikataulun tiukkuus ja se, että aikataulutus on TE -toimiston aikataulun mukaan sovitettu:

> *”Aktivointityön työntekijä- ja aikaresurssit ovat kiristyneet. Alueemme työvoiman palveluohjaussopimukseen on kirjattu tavoitteellinen asiakasmäärä TE-toimen aloitteesta. Käytännössä tähän asiakas/aktivointimäärään päästäkseen työntekijöiden tulisi ottaa vastaan 6-8 aktivointiasiakasta/ aktivointipäivä. Tämä ei ole realismia.”*

Työpäivien määrää tiedusteltaessa vastauksissa oli huomattavan paljon hajontaa, kuten alla olevasta kuvasta voi päätellä. Vaaka-akselille on tässä merkitty työpäivien lukumäärä ja pystyakselille vastaajien lukumäärä.

Kuvio 2. Aktivointityöhön käytetyt työpäivät /kuukausi.

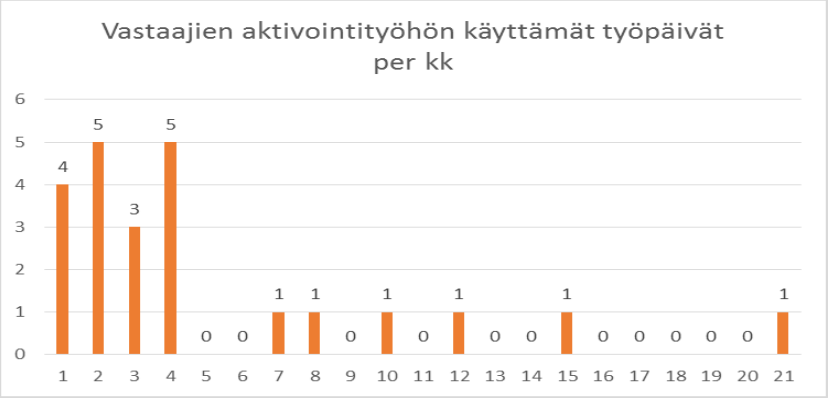

(Kontiainen 2014)

Vain yksi vastaaja ilmoitti aineiston perusteella käyttävänsä periaatteessa kaiken työaikansa aktivointisuunnitelmatyöskentelyyn. Valtaosa vastaajista puolestaan ilmoitti käyttävänsä noin 1-4 työpäivää kuukaudessa aktivointisuunnitelmien tekemiseen.
Kysymys **tämänhetkisistä resursseista aktivointiprosessien läpiviemiseen** herätti melko vaihtelevia kommentteja. Kuntien vastaajista neljä koki oman kunnan resurssit heikoiksi. Toisaalta kuntien vastaajista kuusi koki resurssien riittävän siten, että tähän oli vastausten perusteella *"vain varattava aikaa".* Tilanteen haasteellisuutta kuvataan seuraavassa:

> *"Resurssit ovat sellaiset, että jos aktivointiprosessit vaativat myös sosiaalityön ajanvarauksia, on pakko valita kenelle aikoja varaa tätä varten. Kaikille niille joille itse voi katsoa hyödylliseksi päästä näihin prosesseihin mukaan (esim. sellaiset asiakkaat jotka ovat kokonaan tulottomia ja ehtolaisia), aikaa ei millään pysty varaamaan kuukausittain (-) Omalta osaltani resursseja ja aikaa on käytettävissä sekä myös tukea saatavilla mm. kuntouttavan työpaikkojen etsimiseen."*

Sosiaalitoimen vastausten perusteella aktivointityö mielletään yhdeksi aikuissosiaalityön työmuodoksi, jonka resursoinnilta ei aina liikoja odoteta:

> *"aktivointityö on vain osa sosiaalityön asiakastyötä (…) aikuissosiaalityössä voidaan resursoida vain osa työntekijän resursseista aktivointiprosessiin".*

Sosiaalityössä keskitytään vastausten perusteella laajemmin asiakkaan tilanteeseen ja mahdollinen työllistyminen /työllistymistä edistävä toimenpide, on vain osa asiakkaan kanssa tehtävää tilannekartoitusta. Työntekijän kuvaamana todetaan, että *"yhteistyö TE -toimiston kanssa on sujunut hyvin ja sosiaalityön tehtävä on tuoda aktivointiprosessiin laajanäköisyyttä".*

Mutta muutamissa sosiaalitoimen vastauksissa arvioitiin tilannetta kuitenkin myös seuraavaan tapaan: *"Vaikka kunnan resurssit riittävät työhön, ei TE-toimistolla ole aina antaa riittävästi henkilökuntaa aktivointisuunnitelmatyöskentelyyn*".

TE -toimiston vastaajista puolestaan kaksi koki tämänhetkisten resurssien riittävän. Loput kahdeksan vastaajaa kuitenkin ilmaisivat resurssien puutteet ainakin jollakin tasolla:"*Aksu -asiakkaalla ei olisi periaatteessa varaa peruuttaa aikaansa, koska uutta aikaa on vaikea saada"*. TE -toimen vastauksissa tiedostetaan myös se, että *"aktivointiprosessiin otetaan mukaan vain murto-osa ehdon omaavista asiakkaista".* Vastauksissa muistutetaan myös siitä, että*: "aktivointiprosessi ei aina johda työmarkkinoille asti, koska työelämän vaatimustaso on niin kova avoimilla työmarkkinoilla."*

Edelliset kommentit ovat tärkeä ja kiinnostavia siinä mielessä, että asiakkailla usein on erilaisia arjen hallinnan ongelmia, jotka juuri osaltaan voivat olla asiakkuuteen johtavia taustatekijöitä. Pohdinnoissa ei kuitenkaan erityisemmin mietitty tai käsitelty näiden asiakkaiden selviytymistä ja etenemistä erilaisilla pärjäämisen poluilla. Kuitenkin eräässä vastauksessa asiakaskunnan haasteet tiedostetaan ja tuodaan esille tärkeä paitsi resurssi- ja osaamisnäkökohta myös lisääntyvän yhteistyön tarve:

" TE -hallinto tarvitsee lisää henkilöitä tämän vaikeamman kohderyhmän palvelemiseksi, ja myös osatyökykyisten palvelemiseksi. Pulaa on tällä hetkellä erityisesti avoimista työpaikoista. Yritysten ja kuntien lomautukset ovat olleet pitkin vuotta esteenä myös tukityöllistämiselle. Tulisi luoda yhteiskuntavastuuta kantavat työmarkkinat esim. kuntien työpajat, kolmannen sektorin toimijat, jotka voisivat kuntouttaa, työllistää ja ylläpitää työnhakijoiden työelämätaitoja ja myös yhteiskuntaosallisuutta".

Yhteenvetona voidaan todeta, että kuntien ja TE-toimen näkemyksissä ei ole suuria eroja: molempien vastauksissa ilmaistaan se, että aktivointiprosessi pitää sisällään paljon muutakin kuin vain aktivointisuunnitelman laadinnan (Kontiainen 2014, 14).

Selvityksen laatija peilaa seuraavassa aineiston tuottamaa sisältöä omaan työkokemukseensa perustuviin ajatuksiin tiivistäen organisaatioiden välisen yhteistyön haasteita: *”Kun työtä tehdään yhdessä kahden eri organisaation välillä, heijastuu toisen resurssien puute väistämättä toiseen osapuoleen”.* Vastauksista voi päätellä, että henkilöresursseissa on eroja kuntien välillä. TE-toimisto sen sijaan on koko alueen kattava organisaatio ja siellä resurssipula vaikuttaa vastausten perusteella heijastelevan lähes jokaisessa toimipaikassa.

Sosiaalitoimen ja TE-toimen työntekijöiden näkemyksiä aktivointiyhteistyöstä

Kartoitettaessa aktivointityötä tekevien näkemyksiä yhteistyöstä **kuntien** ja TE- toimistojen keskinäisestä yhteistyöstä, lähes kaikissa kuntien vastauksissa yhteistyö koetaan hyväksi ja tuottavaksi. Vastauksissa kuitenkin ilmenee huoli TE-toimiston resurssien vähyydestä, joka vastaajien mukaan näkyy erityisesti vaikeudessa järjestää aktivointikokouksia ja yhteisiä aikoja asiakkaille sekä myös esimerkiksi sijaisjärjestelyjen puutteellisuutena. Kuntien vastauksissa nostetaan esille muun muassa videoneuvottelujärjestelmien käyttö aktivointisuunnitelmien laadinnassa: osa kokee videovälitteiset asiakastapaamiset negatiivisena, mutta osa suhtautuu tähän neutraalimmin.

Molemminpuolinen resurssien vähyys tiedostetaan myös TE-toimessa: *”Kaikille aktivointiehdon täyttäneille ei ole tehty aktivointisuunnitelmia, koska TE-hallinnon omat resurssit ovat rajalliset, etenkin palvelulinjalla 3, sen sijaan on tehty kuitenkin työllistymissuunnitelmia palvelulinjalla 1 tai palvelulinjalla 2, joilla palvelulinjoilla heitä voidaan ohjata ja motivoida työhön ja koulutukseen. Myöskään kuntapuoli ei ole pystynyt ottamaan enempää vastaan aktivointeihin, vaikka heillä tahtoa on ollut. Resurssit ovat rajallisia myös kunnissa.”*

TE-toimiston vastaajista valtaosa kokee yhteistyön kuntien sosiaalihuollon kanssa olevan hyvää ja toimivaa. Pieni osa vastaajista kuitenkin kuvaa kunnissakin sosiaalityöntekijöiden kuormittunutta tilannetta ja aktivointityön yhtälön haasteellisuutta toteamalla seuraavaan tapaan: ”*paineet aktivointiyhteistyöhön on kasvaneet viimeisen vuoden aikana” (…) ”myös kuntien resurssit työntekijäresurssit ovat riittämättömät”.*

Eli melko haastavissa ja haavoittuvissa tilanteissa työskentely näyttäytyy sekä kunnissa että TE-toimessa.

Aktivointityöhön 1.1.2015 tulevan lain myötä vuoden siirtymäajan puitteissa toteutettavia muutoksia peilataan aineistossa jonkin verran sekä kuntien että TE-toimen vastauksissa.

Kuntien näkemyksissä tulevia muutoksia ei ole vastausten perusteella vielä ennätetty välttämättä merkittävästi pohtia ja asiaa pidetään monin paikoin melko avoimena, mutta kysymyksiä herättävänä. Voimaantulevan uuden TYP-lain oletetaan kuitenkin tuovan sekä valtakunnalliselle että paikalliselle tasolla suuria muutoksia:

> *”Kuntien vastuu jossain määrin voi lisääntyä vaikeimmin työllistyvässä asemassa olevien ihmisten osalta. Sosiaalinen kuntoutus tulee ehkä olemaan laajempaa verrattuna nykyiseen kuntouttavaan työtoimintaan.”*
>
> *”Käsittääkseni aktivointityön perustana ei ole enää ainoastaan työttömyyspäivien määrä vaan enemmänkin keskeiseksi tekijäksi nousee moniammatillisen yhteistyön tarve. Jos työntekijäresurssit, niin kunnan kuin TE-hallinnon, saadaan riittäväksi voi aito aktivointityö toteutuakin. Toki siihen tarvitaan työntekijäresurssien lisäksi myös*

lisämäärärahaa, jotta voidaan hankkia kartoitustyössä esille nousseisiin tarpeisiin sopivia palveluita, (joita jonkun tulee järjestää).”

Yhteisenä konkreettisena huolena ovat aineiston perusteella kuitenkin muun muassa kasvavat asiakasmäärät ja heikentyneet resurssit TE-toimistossa, jota kuvataan seuraavassa näin: ”Asiakasmäärät *ovat jo nyt niin suuret ja kun 300pv työttömänä olevat tulevat aksun piiriin on tehtävä mahdoton.”*

TE-toimiston vastauksista ei ole aineiston perusteella juuri luettavissa kovin positiivisia muutoksia tulevan lakimuutoksen jälkeen. Tosin osa vastaajista ei välttämättä aineistossa edes ole ennättänyt hahmottamaan, mitä muutoksia on tulossa tai miten ne tulevat vaikuttamaan konkreettisesti omaan työhön. Osa tästä eräänlaisesta tietämättömyydestä johtuu (kunta) vastaajien mukaan myös siitä, että heillä ei ole tämän hetkistä kokemusta työvoiman palvelukeskuksista. Seuraavassa TE-toimen vastauksessa pohditaan tulevaisuutta kuitenkin positiivisessa yhteistyön hengessä:

”Tilanne selkiytynee, kun tammi-toukokuun aikana eri osapuolet selvittävät kukin omien asiakkaidensa monialaisen yhteispalvelutarpeen. Sen pohjalta voidaan sitten suunnitella tuleva monialainen palvelutarjonta, ja kukin monialaista palveluyhteistyötä tekevä organisaatio, sopijaosapuoli, voi neuvotella siitä, millä resursseilla, millä tavalla, ja missä/mistä käsin palveluja tarjotaan ja yhteistyötä tehdään yhteisten asiakkaidemme parhaaksi.”

Tiedusteltaessa seikkoja, jotka aktivointityössä huolestuttavat tai luovat haasteita työntekijöiden näkökulmasta sekä haasteet että huolet näyttäytyvät taas melko yhteneväisinä riippumatta siitä, toimiiko työntekijä sosiaali- vai TE-toimessa. Yhteisinä huolenaiheina mainitaan mm. *asiakkaiden ongelmien moninaisuus, kuntouttavan työtoiminnan paikkojen vähäisyys, edelleen resurssien vähyys työmäärään nähden, ajan puute ja asiakasmäärien kasvaminen.* Mainittujen seikkojen lisäksi myös työnhakijoiden vaikeus päästä eläkkeelle, työntekoa estävistä tekijöistä huolimatta, näyttävät nousevan aineistossa merkittävästi esiin.

Aktivointisuunnitelmien toteutumista edistäviä ja /tai estäviä tekijöitä kartoitettaessa vastauksissa ei ollut edelleenkään suurta hajontaa. Yhteisinä tekijöinä toteutumisen edistämiselle mainittiin mm. seuraavia sisältöjä: *asiakkaan oma motivaatio ja sitoutuminen, hyvä ja toimiva monialainen yhteistyö ja yhteistyöverkosto, monipuolinen kuntouttavan työtoiminnan paikkojen saatavuus sekä riittävä määrä aikaa asiakkaan kohtaamiseen.*

Suunnitelmallisen työskentelyn toteutumista puolestaan estävät aineiston perusteella edellä mainittujen seikkojen kääntöpuolen asiat kuten *terveydenhuollon tutkimuksiin pääsemisen vaikeus, opiskelupaikkojen löytyminen, toimijoiden näkemyserot, asiakkaiden alkoholiongelmat ja resurssien vähyys.* Seuraavissa vastauksissa kiteytetään sitä, mitä työ asiakkaiden kanssa on tai sen pitäisi olla:

”*Asiakas kuulee aktivointilanteessa että hänen kohdallaan pysähdytään ja keskitytään nimenomaan hänen kokonaistilanteeseensa. Hän saa paljon sellaista tietoa esim. kursseista, palkkatuetuista työpaikoista ja piilotyöpaikoista joita ei TE-toimiston www-sivuilla ole tai saa lyhyillä TE-toimiston käynneillä. Samalla hänen terveydentilanteensa ja taloudellinen ja sosiaalinen tilanteensa kartoitetaan.”*

”Mikäli aktivointisuunnitelma laaditaan laatimisen vuoksi, on se pelkkä mekaaninen tapahtuma. Tunnissa on lähes mahdotonta saada asiakas tekemään pitkälle vieviä suunnitelmia. Tapaamisia on oltava riittävästi, jotta asioita on mahdollista viedä

> *eteenpäin prosessin omaisesti. Jokainen asiakas on yksilöllinen eikä luottamuksellinen suhde synny välttämättä ekalla eikä toisellakaan kerralla. Jos asiakkaalle tulee tunne siitä, että on kiire ja on pakko valita jotain eri vaihtoehdoista, suunnitelmien eteenpäin vieminen ei onnistu eikä asiakas sitoudu. Myös työntekijöiden ammattitaito on tärkeää. On osattava kohdata ihminen aidosti, huomioitava ihmisen yksilölliset tarpeet ja elämäntilanne ja pystyttävä luomaan asiakkaalle tunne siitä, että hän itse päättää omasta elämästään ja on itse sen asiantuntija."*

Näkemyksiä aktivointisuunnitelmien toteutumisen seurannasta ja toteutumisen arvioinnista

Aktivointisuunnitelmien toteutumisen seurantaa tiedusteltaessa "seurantatyylit" vaihtelivat hieman aineiston perusteella, mutta varsinaisesti vastaajaryhmien välillä ei ollut suuria eroja. Yleisesti seurannan toteutumista kuvataan lähinnä siten, että tämä tapahtuu *"päivittämällä aktivointisuunnitelmia säännöllisesti"*. Kuntatyöntekijöiden vastausten perusteella näyttäisi siltä, että työnsuunnittelija, jonka työnkuvaan kuuluu mm. yhteydenpitoa kuntouttavassa työtoiminnassa olevien työnhakijoiden sekä paikkoja tarjoavien työnantajien kanssa, toteuttaa seurantaa jonkun verran. Joissakin vastauksissa todettiin kuitenkin varsin selvästi, että systemaattista seurantaa ei ole. Muutoin toteutumista seurattiin mm. suunnitelman tarkistamiskäynneillä, puhelimella tai sähköpostilla ja osin myös poissaolojen seurannalla. Kuntavastausten perusteella kuitenkin arviointimenetelmiä erityisesti sosiaalityön osalta tulisi kehittää sen sijaan, että seurataan nykykäytännön mukaisesti vain pääosin lukuja muun muassa aktivointiehtoisten määrää, "sakkolistaa" ja eri toimenpiteisiin ohjautuneita jne.
Aktivointisuunnitelmien toteutumisen arviointi jääkin aineiston perusteella melko vaillinaiseksi: osa vastaajista ei osannut vastata kysymykseen tai vastauksista päätellen arvioinnin käsitettiin olevan seurantaan rinnasteinen asia, miten se varmasti käytännön työntekijöille näyttäytyykin. Osin toteutumista arvioidaan vastaajien näkemysten mukaan samassa yhteydessä kuin sitä seurataankin eli kysymykset ovat tavallaan toisiinsa sidoksissa. Pääasiallinen keino arvioinnissa oli *pyytää kirjallista palautetta* kuntouttavan työtoiminnan järjestämispaikasta sekä *pyytää työnhakijalta omaa arviointia*, mutta osa vastaajista näki, että selkeää arviointimenetelmää ei tällä hetkellä ole olemassakaan, joten kehittämistoimia tähän tarvittaisiin.

Näkemyksiä toimista, joita olisi tarvittu, jottei asiakas ei olisi tullut aktivointiehdon piiriin?

Tiedusteltaessa aktivointityötä tekeviltä sosiaalitoimen ja TE-toimen viranhaltijoilta siitä, mitä olisi pitänyt tehdä, että asiakas ei olisi tullut aktivointiehdon piiriin, on vastauksista selvästi tulkittavissa seuraavaa: "asiakkaiden *tilanteisiin olisi pitänyt puuttua jo paljon aikaisemmin"*. Mutta tarvitaan myös:

> *"Kuulemista enemmän. Joskus asiakkaalle on laadittu suunnitelma vähän kuin hänen puolestaan, ei silloin sitoudu. Tämän olen karvaasti monta kertaa omassa työssä huomannut".*

Varhainen puuttuminen sekä ennaltaehkäisevä työ ja "asiakkaan kuuleminen" olisivat voineet vastaajien mukaan auttaa asiakkaita ennen kuin ongelmat ovat syntyneet tai eskaloituneet ongelmiksi. Myös terveydenhuollon rooli nousee jonkun verran esille varhaisen puuttumisen yhteydessä ja mm. terveystarkastuksiin ohjaaminen työttömyyden varhaisemmassa vaiheessa olisi erittäin tärkeää. Mutta vastausten perusteella myös mm. *"työpaikkojen ja palkkatuettujen työpaikkojen määrä, asiakkaan oma motivaatio sekä TE-toimiston henkilökohtaisen asiakaspalvelun supistuminen"* ovat vaikuttaneet siihen, että tilanteisiin ei ole ollut mahdollista puuttua varhaisemmassa vaiheessa. Eräs vastaaja luonnehtii tässä yhteydessä TE-toimiston palveluiden uudistumista seuraavasti:

”TE-toimiston palvelulinjauudistuksessa on se huono puoli, että ihan varmasti osa verkossa asioivista asiakkaista jää ilman TE-toimiston virkailijan henkilökohtaista kontaktia/palvelua huonommalle osalle asiakaspalvelusta. Joillekin asiakkaille kantaaottava työote olisi ollut varhaisemmassa vaiheessa työttömyyttä paikallaan. Tuntuu, että jotkut asiakkaat annetaan pudota/valua liian helposti aktivointiin.”

Edellisen lisäksi kuitenkin myös sosiaalitoimiston roolia työtä hakevien asiakkaiden näkökulmasta pohditaan puolestaan näin:

”Jotkut ihmettelevät sosiaalitoimiston roolia kun tulevat aktivointisuunnitelmaan. He ovat hakemassa työtä ja ovat noloja ja ymmällään ovatko he näin alhaalle vajonneet. Tämä tulee lisääntymään kun 300 pv työttömänä olleet tulevat aktivointitoimenpiteen piiriin”.

Kuntien rooli asiakkaan työllistymisessä

Kunnan roolia työllistymisessä tulevan lakimuutoksen jälkeen pohdittiin vastauksissa varsin monesta näkökulmasta. Vastaajien monipuoliset ehdotukset toimenpiteistä ja työkaluista on koottu seuraavaan yhteenvetotaulukkoon. Seuraavaan taulukkoon on koottu kuntien näkemyksiä tarvittavista toimenpiteistä ja työkaluista 1.1.2015 jälkeen (Kontiainen 2014).

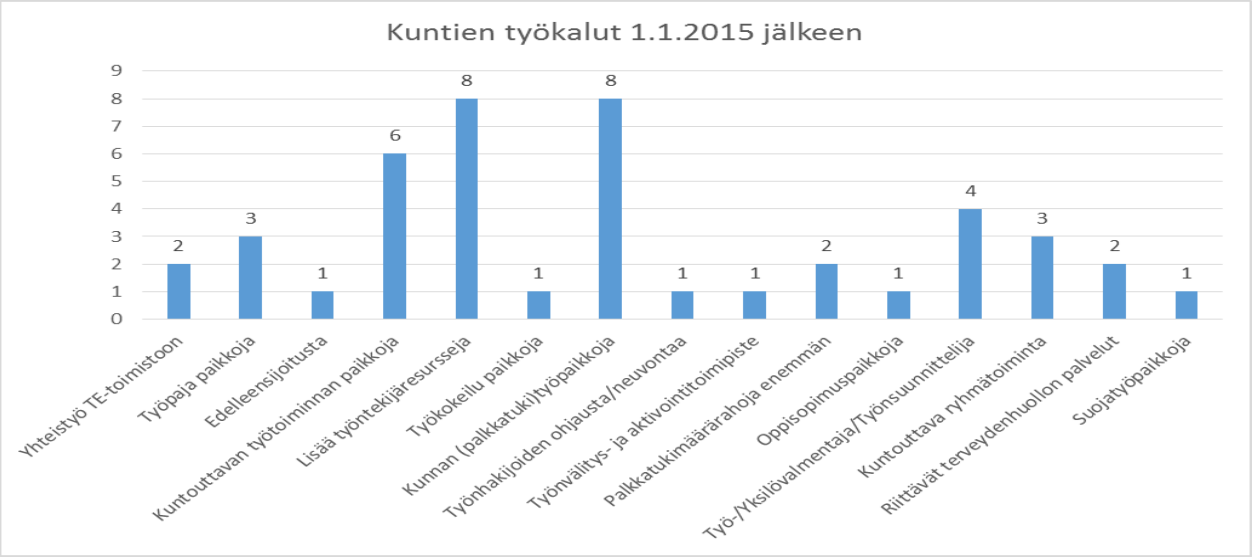

(Kontiainen 2014)

Eniten vastauksissa nousi esille kuntien työntekijäresurssien - sekä palkkatukipaikkojen lisääminen. Kuntouttavan työtoiminnan paikkojen määrän kasvattaminen on noussut myös aiempien kysymysten yhteydessä esille ja niin tässäkin yhteydessä. Osin työntekijäresursseihin liittyy myös ehdotus työ- tai yksilövalmentajien tai työnsuunnittelijoiden palkkaamisesta sosiaalityön avuksi kuntiin.

Aktivointityötä tekevien viranhaltijoiden näkemyksiä ja havaintoja aktivointityöskentelystä haluttiin selvittää vielä myös avoimella kysymyksellä:
TE- toimiston vastauksien perusteella (n = 4) vastaajia eniten huolestuttavia seikkoja ovat huoli nuorten syrjäytymisestä ja siitä, että nuorille tarjottaviin palveluihin ei osallistuta riittävästi sekä henkilöresurssien puute. Kuntouttava työtoiminta herättää ajatuksia ja sen merkitystä kuvataan tarkemmin seuraavassa:

> *”Kuntouttava työtoiminta on useille asiakkaille todella hyödyllistä ja voimaannuttaa asiakasta työelämän suuntaan, antaa asiakkaalle "työyhteisön" tuen ja kokemuksen siitä että hän on tarpeellinen ja arvokas ihminen.”*

Toisaalta vastauksissa pohdittiin myös hieman aktivointityöskentelyyn liitettyjen käsitteiden (aktivointisuunnitelma, kuntouttava työtoiminta sekä aktivointityö) mahdollisia ei-toivottuja vaikutuksia (negatiivinen mielikuva asiakkaasta ja viranomaispalvelusta) ja ehdotettiin, jopa niiden korvaamista vähemmän negatiivisia mielikuvia herättävillä termeillä.

Kuntien vastauksissa (n= 8) toivottiin, että kunnille ei enää tulisi nykyisessä taloudellisessa tilanteessa lisää vastuita ja työtehtäviä.

Yhteistyötä TE -toimiston kanssa kuvattiin hedelmälliseksi, antoisaksi ja kannattavaksi, mutta TE -toimen virkailijoiden tavoitettavuutta toivottiin helpotettavan viranomaisyhteistyön edistämiseksi. Toisena kehittämisehdotuksena mainittiin myös ajatus *kevyemmästä aktivointisuunnitelmasta*, niissä tilanteissa, joissa asiakkaan kuviot ovat jo selvemmät. Myös erilainen ohjeistus ja tulkintatapa kunnalla, TE -toimella ja Kelalla aiheuttaa vastaajien mukaan epäselvyyttä asiakkaissa ja tähän toivottaisiin yhteistyön kautta rakentuvia yhteisempiä näkemyksiä maaliin pääsemiseksi. Molempien tahojen vastauksissa korostui jossain määrin lisätyöntekijäresurssien tarve.

Selvityksen loppuun halutaan nostaa aineistosta seuraavia kokeneiden ammattilaisten kiteytettyjä näkemyksiä ohjenuoriksi työskentelyyn:

> *”Työllistämistoimien laadukkuuteen satsaaminen, jo ennaltaehkäisevänä toimintana, on tärkeää. Työllistämistyö on osin kunnan aikuissosiaalityötä ja nuorisotakuuseen vastaamista. Työnhakijoiden palvelut tulee pysyä lähellä käyttäjiään, jolloin asiakkaan saaminen palveluiden piiriin on todennäköisempää. Työllistämistyön ytimessä työn tulee olla todella yksilöllistä ja asiakkaan tarpeista lähtevää – massapalvelut saa unohtaa.”*

> *”Paljon on ulkoapäin tulevia kommentteja ja kritiikkiä, ja myös ymmärtämättömyyttä ja ehkä ennakkoluulojakin puolin ja toisin (asiakkaat - viranomaiset). Ainakin asiakkailla on ennakkoluuloja koska he puhuvat niitä auki joskus.(--)Aktivointitoimenpiteen tulisi olla asiakkaan mielipiteitä kunnioittava ja paremmin huomioonottava.”*

> *”Tämä on vaikea yhteiskunnallinen kysymys, joka saatetaan usein siirtää pelkästään yksilötason ongelmaksi, jolloin se ei tunnu niin vaikealta? Rakenteelliset kysymykset jotka edistävät tai vaikeuttavat työllistymistä eivät ehkä ole pelkästään yksilöiden ongelmia. Tämä myös tekee mielestäni työttömien parissa työskentelystä mielenkiintoista, samalla avautuu näköala siihen miten tämä maa makaa. Se näköala tosin on niin laaja, että omat vaikutusmahdollisuudet jäävät mietityttämään. Mitä yksittäinen työntekijä voi tehdä jos poliittiset päättäjät ovat jo ratkaisseet reunaehdot omalla tavallaan? Lisäksi kentällä on paljon toimijoita, vetävätkö he kaikki samaan suuntaan?” (--) ”Jatketaan taistelua. Tämä taistelu kannattaa vaikka se ei ikinä lopu.”*

”Sinänsä uusi laki tullee mahdollistamaan sen, että eri osapuolet voivat olla asiakasvastuussa siten, että esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan aikana päävastuu olisi kuntapuolen virkailijalla, uravalmennukseen ja koulutukseen ohjaamisvaiheessa TE-hallinnolla ja työmarkkinoille suuntautumisvaiheessa päävastuu olisi TE-hallinnon virkailijalla. Tällöin osapuolten ei tarvitse käyttää niin paljon yhteistä aikaa yhden ja saman asiakkaan palvelemiseksi, vaan alkuvaiheessa selvitetään palvelutarve, ja palveluvastuu sitten ohjautuu sen mukaan, missä palvelun vaiheessa asiakas on. Tällöin aikaa vapautuu puolin ja toisin niille asiakkaille, jotka tulevat uusina monialaista yhteispalvelua tarvitsevina asiakkaina palvelun piiriin, joka ei olisi enää vapaaehtoista asiakkaalle, kuten nyt TYP-toiminta. Varmasti tarvitaan laaja-alaista näkemystä ja visiointia sen osalta, että palvelut saadaan asiakkaalle kuitenkin tarvittaessa henkilökohtaisesti, kasvokkain, ja myös monikanavaisesti, sen mukaan, mikä se kulloinenkin palvelutarve on, kunkin asiakkaan lähintä toimintaympäristöä ja siellä olevaa eri toimijatahojen muodostamaa palveluverkostoa hyödyntäen ja asiakkaan ohjaamiseksi eri palveluvaiheiden kautta työhön.”

Seuraavassa kootaan vielä pohtien yhteen selvityksen tuloksia ja niiden herättämiä jatkokysymyksiä.

4. YHTEENVETO JA POHDINTA

Aktivointityössä toisen organisaation ongelmat heijastuvat väistämättä myös toiseen organisaatioon

Päällimmäisenä kartoituksessa nousee esiin huoli molempien organisaatioiden, mutta varsinkin TE-toimiston aktivointityöhön suunnatuista henkilöresursseista. Erityisesti kuntien työntekijät olivat huolissaan TE-toimiston aktivointityöhön osallistuvan henkilökunnan määrästä, sijaisjärjestelyjen puutteesta sekä mahdollisuuksista liikkua tarvittaessa aktivointityön edellyttämällä tavalla: Esimerkiksi virkailijan sairastuttua TE-toimistossa ei välttämättä ole antaa sijaista sosiaalitoimen työpariksi ja aikavarauksia joudutaan siirtämään pitkällekin. Vastaavasti myös asiakkaiden erilaisista elämäntilanteista johtuvien aikavarausten peruunnuttua uuden yhteisen ajan löytyminen on hyvin vaikeaa.

Myös sosiaalitoimessa nähdään haasteena kohdistaa aktivointityöhön aikuissosiaalityöstä resurssia, koska ensisijaisesti tulee turvata toimeentulotukipäätöksiin liittyvä 7 päivän käsittelyaika ja työntekijäresurssia on ohjattava siihen. Joissakin kunnissa tosin oli jo aineiston perusteella tehty sisäisiä työnjakoja, joissa aktivointityöhön sekä muuhun aikuissosiaalityön asiakastyöhön pystyy keskittymään nimetty työntekijä ja etuuskäsittelyyn omansa. Saavutetaanko sisäisellä työnjaolla kuitenkaan ratkaisevaa etua?

Vähäinen henkilöresurssi ja jatkuva kiire muodostavat haastavan yhtälön toteuttaa lainmukaista aktivointityöskentelyä, joka koostuu aktivointisuunnitelmien laadinnasta ja niihin liittyvistä jatkotapaamisista. Selvityksen laatija Mika Kontiainen esittääkin tärkeän kysymyksen siitä*, voidaanko puhua jopa resurssien hukkaan heittämisestä, jos jo työskentelyä aloitettaessa tiedetään, että työntekijäresurssit eivät ole riittäviä asiakkaan tilanteen täysipainoiseen hoitamiseen?* Tällöinhän tapaamiset eivät toteudu ja toisaalta tähänkin käytetty aika on poissa muilta apua tarvitsevilta asiakkailta.

Aktivointityössä on otettu jossain määrin käyttöön myös videoneuvottelulaitteita. Selvityksessä saadun palautteen mukaan nämä videoneuvottelut eivät kuitenkaan korvaa kasvokkain käytävää keskustelua. Vuorovaikutus kärsii, kun asiakkaan elekieli ja muu sanaton viestintä jää puutteelliseksi. Näitä laitteita käytetään sekä ajan, että matkakustannusten säästämiseksi. Voidaan kuiten-

kin kysyä pyhittääkö tarkoitus aina keinot? Pitkällä aikavälillä säästöt voivat kuitenkin jäädä näennäisiksi, mikäli tapaamisten määrä videoyhteyksienkin kautta jää yhteen ja jos on huolta siitä, että verkon kautta toteutettuna työskentelymuotona tällä ei havaita ajoissa mahdollisia piiloon jääviä ongelmia. Aluehallintovirastolla on kunnille rahallinen sanktio, mikäli toimeentulotuen hakemuksia ei käsitellä määräajassa. Miksei aktivointityötä nähdä yhteiskunnassa niin tärkeänä, että sen toteuttamatta jättämisestä sanktioitaisiin? Kenelle lasku tuolloin kirjoitettaisiin – TE -toimistolle vai kunnalle?

Yhteistyö on hyvää, mutta aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrästä on epätietoisuutta
Selvityksessä kysyttiin niin sosiaalitoimen kuin TE-toimiston työntekijöiltä sekä johtajilta palautetta yhteistyöstä. Vastaukset olivat poikkeuksetta samanlaisia. ”*Vastaajat kokevat yhteistyön hyväksi ja hedelmälliseksi niin henkilötasolla kuin virastotasolla. Vastauksista henkii synerginen tunne siitä, että 1+1 on enemmän kuin 2*”(Kontiainen 2014). Molempien tahojen ammattitaitoa selvästi arvostetaan ja koetaan toisen täydentävän toista. Vaikka yhteistyö on toimivaa, voidaan edelleen kysyä, onko riittävästi aikaa hoitaa myös yhteistyöverkostoa? Aktivointityössähän yhteistyöverkosto on tunnetusti laaja ja hyvin tarpeellinen: mitä enemmän eri toimijoita aktivointityöhön saadaan kytkettyä, sitä enemmän tarvitaan myös aikaa verkostojen ylläpitoon. Mikäli tähän ei ole aikaa, ei yhteistyö voi olla tehokasta eikä tuottavaa.

Aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrä oli yksi selvittelyn aihe. Vastauksista kävi ilmi, ettei virastoilla välttämättä ollut kovinkaan tarkkaa käsitystä asiakkaiden määrästä. *”Selvityksen toteuttajana yritin itsekin kartoittaa asiaa mm. Kelan tilastoista, TE-toimistosta sekä ELY-keskuksen kautta. Selvisi, että TE-toimiston asiakastietojärjestelmän tiedot aktivointiehdon täyttävistä asiakkaista eivät ole sellaisenaan luotettavia, vaan tiedot on käytävä läpi käsin. Kelassa puolestaan tiedetään ainoastaan maksettujen etuuspäivien määristä. Huomioitavaa on se, että kaikki aktivointiehdon täyttäneistä asiakkaista eivät ole kirjoilla TE-toimistossa, vaan ehto voi täyttyä tulottomuuden perusteella sosiaalitoimen asiakkuudessa. Kuntien kaikista asiakastietojärjestelmistä ei ole mahdollista saada tilastoa näistä asiakkaista, vaan joissakin ohjelmissa aktivointiehdon täyttyminen tulee selvittää manuaalisesti. Eli yhtenäistä tilastointijärjestelmää, joka yhdistäisi kuntien ja TE-hallinnon tiedot henkilötunnustasolla, ei ole olemassakaan.”* (Kontiainen 2014)

Ongelmaksi tämä muodostuu, kun pitäisi tietää potentiaalisten asiakkaiden määrä, jotta aktivointityöskentelyyn tarvittavan henkilöresurssin määrää pystyttäisiin arvioimaan. Voidaan myös kysyä, kuinka voidaan arvioida tehtyä työtä, kun sitä ei voida suhteuttaa määrällisesti mihinkään yhtenäiseen tietoon? Ja jos nytkään ei voida vastata aktivointityön asettamiin moninaisiin tarpeisiin, kuinka tämä on mahdollista tulevaisuudessa?

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta
Uudella lailla laajennetaan nykyisten työvoiman palvelukeskusten tyyppinen palvelu kaikkiin kuntiin. Nykyiseen tilanteeseen verrattuna laki muuttaa potentiaalisten aktivointiasiakkaiden määrä selkeästi. Tarkoituksena on, että laissa mainittujen kriteerien piiriin kuuluvat asiakkaat kävisivät läpi enintään 3 kuukautta kestävän intensiivisen kartoitusjakson. Näillä ehdoilla uuden monialaisen yhteispalvelun asiakasmäärät tulevat nousemaan huimasti. Kuinka tämä yhtälö oikein voi toimia? Miten kunnat ja TE -toimisto voivat mitenkään vastata tuohon asiakasmäärään? Vai tehdäänkö nyt laki, jota ei ole tarkoituskaan toteuttaa täysimääräisesti? Myös eduskunnan eri valiokunnat ottivat työntekijäresurssin esille. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnössä todetaan seuraavaa:

> *”Monialainen yhteispalvelu on henkilökohtaista kasvokkain tapahtuvaa palvelua, joka edellyttää tiivistä vuorovaikutusta työttömän ja palvelua tarjoavan toimijan välillä. Uudistuksen myötä palvelun asiakasmäärät tulevat kasvamaan nykyisestä.*

> *Työvoiman palvelukeskukset ovat mahdollistaneet työttömien palvelutarpeen mukaiset pitkäkestoisetkin asiakasprosessit ja tarkoitus on, että palvelut voidaan jatkossa tarjota nykyistä useammalle työttömälle. Valiokunta korostaa, että kaikille mukana oleville viranomaisille tulee turvata riittävät resurssit palvelun toteuttamiseksi."* (http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/tyvm_10_2014_p.shtml)

On vaikea nähdä kuinka videoneuvottelut ja vähenevät henkilöresurssit sopivat tuohon kasvavaan asiakasmäärään. Lakiesityksessä myös hahmoteltiin 70 uuden työntekijän palkkaamista työ- ja elinkeinotoimistoihin. Kuinka paljon kunnilla on mahdollisuutta tarjota lisää henkilökuntaa? Aktivointityön lähtökohtana on kuitenkin työparityyppinen työskentelytapa yhdessä TE -toimiston ja kunnan sosiaalitoimen kesken. Aktivointityössä tarkoituksena on saavuttaa moniammatillisella (tai paremminkin monialaisella) yhteistyöllä asiakkaalle polku joko työelämään tai muualle niin, että elämänlaatu paranee. Kun julkisen talouden ongelmat korostuvat erilaisina säästöinä niin kuntien kuin valtionkin budjeteissa, kuinka käy asiakkaan? Jääkö asiakas organisaatioiden puristuksiin? Vievätkö organisaatioiden ja palveluiden muutokset kaiken energian asiakastyöstä?
Erityisesti kuntien vastaajat kokevat uhkana sen, että nyt on vaarana asiakkaiden sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien tahaton ohittaminen erityisesti TE -toimiston alkuvaiheen palveluissa, mikä omalta osaltaan sotii usein esille nousevaa varhaisen puuttumisen työotetta vastaan. (Kontiainen 2014)

Uusia työkaluja hahmottamassa – työnsuunnittelua sekä sosiaalityön ja terveydenhuollon toimivia konsteja?

Selvityksellä tiedusteltiin kuntien näkemyksiä siitä, millaisia työkalujen tulisi tulevaisuudessa olla, kun vastuu työllisyyden hoitamisesta siirtyy yhä enemmän heille. Vastauksissa eniten esille nousivat työntekijäresurssit, palkkatukityöpaikat kunnan sisältä, kuntouttavan työtoiminnan paikat sekä erilaiset työ-/yksilövalmentaja -ja työnsuunnittelijapalvelut. Myös toimivat ja riittävät terveydenhuollon palvelut nousivat esille useissa vastauksissa. Valtaosalla nykyisten työvoiman palvelukeskusten asiakkaista on fyysisiä tai psyykkisiä terveyden ongelmia, jotka rajoittavat tai estävät työn hakemista tai saamista. Kuinka kunnat voisivat parantaa työttömien työterveyspalveluita? Eivätkö esimerkiksi ennaltaehkäisevät tarkastukset työttömien parissa ehkäisisi erikoissairaanhoidon kustannuksia pitkällä aikavälillä?

Erilaiset työvalmentaja- ja työnsuunnittelijapalvelut nousevat selkeästi esille aineistosta nimenomaan sosiaalityön apuna. Vastauksissa nämä palvelut nähdään tarpeellisina, jotta sosiaalitoimen aikuissosiaalityötä tekevät voisivat keskittyä asiakastyöhön, eikä kuntouttavan työtoiminnan paikkojen haalimiseen. Eikö rahoitusvastuun nyt työmarkkinatuesta noustessa voitaisi esimerkiksi ajatella niin, että työnsuunnittelijan työpanos maksaa itsensä takaisin säästyneinä työmarkkinatukimenoina? Aktivointityössä esiintyvät puutteet on osin korjattavissa rahalla: rahalla saa palkattua uusia työntekijöitä kaikille toimijoille ja tarjottua useammalle palkkatukea työllistymistä edistämään. Rahalla ei kuitenkaan saa ostettua asennemuutosta eikä motivaatiota. Ne saadaan toimimaan vain ihmisten välisellä vuorovaikutuksella. Jos tähän vuorovaikutukseen ei kyetä panostamaan niin erästä vastaajaa lainatakseni: *Mitä yksittäinen työntekijä voi tehdä, jos poliittiset päättäjät ovat jo ratkaisseet reunaehdot omalla tavallaan?*

Tulevilla lakiuudistuksilla pyritään siihen, että asiakas saisi tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti, joustavasti ja riittävän monialaisesti. Nykyisessä muutospaineessa sosiaalityön tulee kehittää, kokeilla ja arvioida uusia työmenetelmiä ja -käytäntö yhdessä työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa niin aktivointityön, kuntouttavan työtoiminnan kuin sosiaalisen kuntoutuksen osalta. Tutkittua tietoa sosiaalityön vaikuttavuudesta on saatavilla ja tätä tietoa on aika hyödyntää kehittämistyössä! (Kontiainen, Pasto & Saarijärvi, SONet BOTNIAn tiedote 12/2014)

LIITE 1. Saatekirje

AKTIVOINTITYÖN RESURSSIT ETELÄ-POHJANMAAN KUNNISSA

Arvoisa vastaanottaja

SONet BOTNIA on vuonna 2012 yhteistyössä aikuissosiaalityötä kehittävän SOS -hankkeen kanssa kartoittanut Etelä-Pohjanmaan kuntien resursseja aktivointisuunnitelmien laadinnassa. Etelä-Pohjanmaan kuntien sosiaali- ja perusturvajohtajien taholta on toivottu uusintakartoituksen toteuttamista. Nyt samalla kartoitetaan Etelä-Pohjanmaan TE-toimiston resurssit vastinparina aktivointisuunnitelmien laadinnassa.

Kartoitus tehdään Seinäjoen ammattikorkeakoulun TKI- toiminnassa harjoitustyönä. Kartoituksen tekijänä on aikuisopiskelija Mika Kontiainen joka on työskennellyt TE-toimistossa Seinäjoella noin 10 vuoden ajan.

Vuoden 2015 alussa astuu voimaan Työvoiman palvelukeskuksiin liittyvä lainsäädäntö, ja viimeistään vuoden 2016 alusta kaikki kunnat ovat mukana Työvoiman palvelukeskuksien toiminnassa. TE-toimisto käynnistää kuluvan vuoden aikana neuvottelut Etelä-Pohjanmaan alueen kuntien kanssa uuden Työvoiman palvelukeskuksen muodostamisesta.

Kartoituksen kyselyt tehdään Webropol kyselynä ja kohdistetaan kuntien perusturvajohtajiin, aktivointisuunnitelmia laativiin sosiaalityöntekijöihin ja sosiaaliohjaajiin sekä TE-toimistossa Tuetun työllistymisen palvelulinjan johtajaan ja aktivointisuunnitelmia laativiin asiantuntijoihin.

Kartoituksen koonti esitellään Etelä-Pohjanmaan kuntien perusturvajohtajille sekä TE-toimiston johdolle myöhemmin syksyllä järjestettävässä tilaisuudessa.

Pyydämme Teitä vastaamaan kyselyyn mahdollisimman nopeasti, viimeistään 5.9.2014 mennessä. Linkki kyselyyn toimitetaan erillisenä sähköpostina.

Pyydämme Teitä välittämään kyselyn aktivointeja suorittaville sosiaalityöntekijöille, -ohjaajille, TE-toimiston asiantuntijoille sekä muille aktivointeja suorittaville henkilöille.
Lisätietoja:

Mika Kontiainen
opiskelija
mika.kontiainen@seamk.fi
0500375313

LIITE 2.

Kysymykset johtavassa asemassa oleville henkilöille (sosiaalitoimi)

1. Mikä on tehtäväsi sosiaalityössä?
2. Missä kunnassa työskentelet?
3. Kuinka paljon aktivointiehdon täyttäviä asiakkaita kunnassa on (keskimäärin)?
4. Kuinka monelle on tehty aktivointisuunnitelma kuluvana vuonna (keskimäärin)?
5. Millaiset ovat tämän hetkiset resurssit aktivointiprosessien läpiviemiseen?
6. Millainen on näkemyksesi aktivointiyhteistyöstä TE -toimiston kanssa tällä hetkellä?
7. Miten näet aktivointiyhteistyön muuttuvan tulevaisuudessa 1.1.2015 jälkeen?
8. Näetkö aktivointityössä seikkoja jotka huolestuttavat tai luovat haasteita?
9. Mitä muita huomioita haluaisit esittää asiasta?

Kysymykset johtavassa asemassa olevalle (TE -toimi)

1. Mikä on tehtäväsi TE-toimistossa?
2. Kuinka paljon aktivointiehdon täyttäviä asiakkaita TE-toimiston alueella on?
3. Kuinka monelle asiakkaalle on tehty aktivointisuunnitelma kuluvana vuonna (keskimäärin)?
4. Millaiset ovat TE-toimiston tämän hetkiset resurssit aktivointiprosessien läpiviemiseen?
5. Millainen on näkemyksesi aktivointiyhteistyöstä Etelä-Pohjanmaan kuntien kanssa tällä hetkellä?
6. Miten näet aktivointiyhteistyön muuttuvan tulevaisuudessa 1.1.2015 jälkeen?
7. Näetkö aktivointityössä seikkoja jotka huolestuttavat tai luovat haasteita?
8. Mitä muita huomioita haluaisit esittää asiasta?

Kysymykset sosiaalitoimen aktivointityöhön osallistuville työntekijöille

1. Mikä on tehtäväsi sosiaalityössä?
2. Missä kunnassa työskentelet?
3. Kuinka paljon aikaa sinulla on käytettävissä asiakasta kohden aktivointisuunnitelmaa laatiessasi (tuntia/asiakas)?
4. Kuinka monta työpäivää per kuukausi käytät aktivointisuunnitelmien laatimiseen?
5. Millaiset ovat tämän hetkiset resurssit aktivointiprosessien läpiviemiseen?
6. Millainen on näkemyksesi aktivointiyhteistyöstä TE -toimiston kanssa tällä hetkellä?
7. Miten näet aktivointiyhteistyön muuttuvan tulevaisuudessa 1.1.2015 jälkeen?
8. Näetkö aktivointityössä seikkoja, jotka huolestuttavat tai luovat haasteita?
9. Mitkä asiat edistävät/estävät laadittujen aktivointisuunnitelmien toteutumista?
10. Miten aktivointisuunnitelmien toteutumista seurataan?
11. Miten aktivointisuunnitelmien toteutumista arvioidaan?
12. Mitä toimia olisi mielestäsi tarvittu, jotta asiakas ei olisi tullut aktivointiehdon piiriin?
13. Millaisena näet kunnan/kaupungin roolin asiakkaan työllistymisessä, esim. millaisia toimenpiteitä, työkaluja jne. kunnalla tulisi olla käytettävissä 1.1.2015 jälkeen?
14. Mitä muita huomioita haluat esittää asiasta?

Kysymykset TE-toimiston aktivointityöhön osallistuville työntekijöille

1. Mikä on tehtäväsi TE-toimistossa?
2. Missä TE-toimiston toimipaikassa työskentelet?
3. Kuinka paljon aikaa sinulla on käytettävissä asiakasta kohden aktivointisuunnitelmaa laatiessasi (tuntia/asiakas)?
4. Kuinka monta työpäivää per kuukausi käytät aktivointisuunnitelmien laatimiseen?
5. Millaiset ovat tämän hetkiset resurssit aktivointiprosessien läpiviemiseen?
6. Millainen on näkemyksesi aktivointiyhteistyöstä Etelä-Pohjanmaan kuntien kanssa tällä hetkellä?
7. Miten näet aktivointiyhteistyön muuttuvan tulevaisuudessa 1.1.2015 jälkeen?
8. Näetkö aktivointityössä seikkoja, jotka huolestuttavat tai luovat haasteita?
9. Mitkä asiat edistävät/estävät laadittujen aktivointisuunnitelmien toteutumista?
10. Miten aktivointisuunnitelmien toteutumista seurataan?
11. Miten aktivointisuunnitelmien toteutumista arvioidaan?
12. Mitä toimia olisi mielestäsi tarvittu, jotta asiakas ei olisi tullut aktivointiehdon piiriin?
13. Millaisena näet kunnan/kaupungin roolin asiakkaan työllistymisessä, esim. millaisia toimenpiteitä, työkaluja jne. kunnalla tulisi olla käytettävissä 1.1.2015 jälkeen?
14. Mitä muita huomioita haluat esittää asiasta?

LIITE 3. Linkit lainsäädäntöuudistuksen materiaaleihin

Työ- ja elinkeinoministeriön lainsäädäntöhankkeet:
https://www.tem.fi/ajankohtaista/vireilla/lainsaadantohankkeet/lainsaadantohankehaku?offset=2&xmid=4734

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta:
https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141369

Sosiaalihuoltolaki http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp1558960

LIITE 4. Etelä-Pohjanmaan aktivointisuunnitelmat

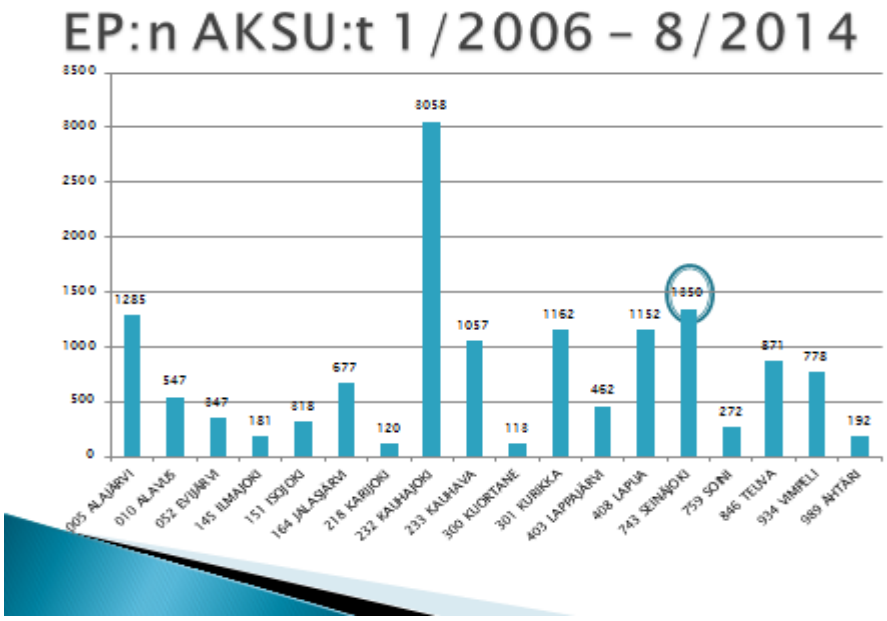

Huom. Seinäjoen luvussa ei ole mukana TYP:n suunnitelmia: TYPPI -asiakastietojärjestelmästä ei voida ajaa tilastotietoja, eikä kaikkia suunnitelmia välttämättä ole siirretty URA-asiakastietojärjestelmään, josta ne olisivat ajettavissa.

(Kontiainen 2014, liite pohjautuu ELY-keskuksen tilastoaineistoihin vuosilta 2006–2014)

LÄHTEET:

Kontiainen Mika (2014) Etelä-Pohjanmaan aktivointiresurssikartoitus 2014, webropol – perusraporttiin pohjautuva harjoitustyö,julkaisematon työpaperi.Syksy 2014. SeAMK Sosiaali-ja terveysala Sosiaalialan koulutusohjelma.

Kontiainen Mika, Pasto Maarit ja Saarijärvi Anne(2014): SONet BOTNIAn tiedote ja poimintoja vuodelta 2014. ”Muutakin kuin sotea”- näkemyksiä ja pohdintaa kuntien ja TE-toimen toteuttamasta aktivointityöskentelystä nyt ja lakimuutoksen jälkeen.
http://www.sonetbotnia.fi/tiedostopankki/579/SONet_BOTNIA_joulutiedote_2014_v3_.pdf